

IDEA

**International Journal
of Science and Arts**

ИДЕЈА Меѓународно списание за наука и уметност

IDEA Int. J. Sci. Arts	VOL.	NO.	pp.	Skopje
ИДЕЈА Меѓунар. Спис. Наук. Умет.	Изд. 2	Број. 3	стр. 1-176	Скопје 2018

International Journal of Science and Arts – IDEA
Меѓународно списание за наука и уметност – ИДЕЈА
Publisher

European University – Republic of Macedonia

About the publisher

Prof. Bojo Andreski, PhD, EURM (Macedonia)

INTERNATIONAL EDITORIAL BOARD

Prof. Stojanka Maneva-Chuposka, PhD, Chancellor, EURM (Macedonia); Assoc. Prof. Biljana Andreska Bogdanovska, PhD, Faculty of Economics, EURM (Macedonia); Prof. Lidija Naumovska, PhD, Faculty of Economics, EURM (Macedonia); Prof. Savica Dimitrieska, PhD Faculty of Economics, EURM (Macedonia); Prof. Elizabeta Stamevska, PhD Faculty of Economics, EURM (Macedonia); Ognjana Stoichkova, PhD, Faculty of Economics, University of finance, business and entrepreneurship, Sofia (Bulgaria); Assoc. Prof. Yakim Kitanov, PhD, Faculty of Economics, University of finance, business and entrepreneurship, Sofia (Bulgaria); Assist. Prof. Virginiya Zhelyazkova, PhD, Faculty of Economics, University of finance, business and entrepreneurship, Sofia (Bulgaria); Assist. Prof. Dinka Zlateva, PhD South-West University "Neofit Rilski", Faculty of Economics, Blagoevgrad (Bulgaria); Prof. Zdravko Špirić, PhD Green infrastructure Ltd., Zagreb (Croatia); Prof. Mile Matijević, PhD Faculty of Legal Sciences, University of Business Studies, Banja Luka (Bosnia and Hercegovina); Prof. Slobodan Sajnovski, PhD, Faculty of Law, EURM (Macedonia); Prof. Zeljko Bratulovic, PhD, Department of History of Law and State, University of Rijeka (Croatia); Assist. Prof. Zeynep Ece Ünsal, PhD, Başkent University- Ankara (Turkey); Assist. Prof. Abdullah İslamoğlu, PhD, İstanbul University – İstanbul (Turkey); Prof. Atanas Kozarev, PhD, Faculty of Detectives and Criminology, EURM (Macedonia); Assist. Prof. Žarko Čulibrk, PhD, Faculty of Security and Protection, Banja Luka, Republic of Srpska (Bosnia and Hercegovina); Prof. Zdravko Skakavac, PhD, Faculty for Legal and Business Studies dr. Lazar Vrkatić, Novi Sad, Union University, Belgrade (Serbia); Prof. Ljubo Pejanovic, PhD, Faculty of Law and Business Studies dr Lazar Vrkatić, Novi Sad, University Union, Belgrade (Serbia); Prof. Boris N.Krshev, PhD Faculty for Law and Business Studies Dr. Lazar Vrkatic, Novi Sad (Serbia); Prof. Miroslav Milutinović, PhD, College of Professional Studies of Traffic Management, Niš (Serbia); Eneko Sanz, PhD Band Research, Barselona (Spain); Prof. Gordana Vrencoska, PhD, Faculty of Art and Design, EURM (Macedonia); Prof. Marina Kocareva Ranisavljev, M.Sc. School of Textile Design, Technology, and Management, DTM, Belgrade (Serbia); Prof. Vlado Vankovski, Faculty of dentistry, EURM (Macedonia); Prof. Pietro Zecca, PhD University of Florence, Department of Mathematics and Computer Science "Ulisse Dini" (DIMAI) (Italy); Assist. Prof. Anis Sefidanoski, PhD, Faculty of Informatics, EURM (Macedonia).

Editor-in-Chief

Assist. Prof. Anita Skrcheska, PhD, Faculty of Economics, EURM (Macedonia)

Consultant

Prof. Zivko Andrevski, PhD, Faculty of Law, EURM (Macedonia)

Technical Editor

Stefan Jakimovski, Faculty of Informatics, EURM (Macedonia)

Graphic design Editor

Prof. Gordana Vrencoska, PhD, Faculty of Art and Design, EURM (Macedonia)

Cover Illustration

Milica Mishevska

Proofreader (Macedonian)

Valentina Bacvarovska

Lenka Karadzovska

Proofreader (English)

Marija Dragovic, MA

Elena Prendjova, MA

UDC: "St. Kliment Ohridski" Library – Skopje

Copies: 50

Frequency: 2 Issues Per Year

Address

European University – Republic of Macedonia

Kliment Ohridski Blvd 68

Skopje 1000, Macedonia

Telephone: +389 2 320 2020

Fax: +389 2 320 2030

Email: idea@eurm.edu.mk

www.eurm.edu.mk

Почитувани читатели,

Како современа област во полето на информатиката, вештачката интелигенција опфаќа изградба и развивање *интелигентни машини*. Вештачката интелигенција се заснова на концепцијата дека човечката интелигенција може да биде до тој степен автоматизирана до кој ќе може да биде симулирана од страна на некоја машина. Примената на технологиите кои се засновани на вештачка интелигенција опфаќа интеракција човек – компјутер преку препознавање на лица, говор и допир; анализа на текст и генерација на природен јазик; машински платформи за учење; виртуелни агенти; хардвер оптимизиран со вештачка интелигенција; менаџмент на одлуки; биометрика; како и развој и примена на роботиката.

Овие технологии можат да придонесат кон подобрување на продуктивноста, остварување повисоко ниво на ефикасност и спроведување многу посложени истражувања со кои се внесува креативност и иновации во секојдневниот живот, што го зголемува ентузијазмот за понатамошно унапредување на секој сегмент од општеството. Наспроти ваквите ставови, многубројни истражувања и автори укажуваат дека развојот и примената на вештачката интелигенција може да придонесе кон губење на работни места и целосна замена на луѓето со роботи. Според тоа, може да се каже дека вештачката интелигенција е тема која се дискутира со огромен оптимизам но, истовремено и со определена доза на страв, кој произлегува од неизвесноста за иднината со која може да се соочи човештвото. Како што изјавил Стивен Хокинг: „Развојот на вештачката интелигенција може да биде најдоброто или најлошото нешто што ќе му се случи на човештвото“.

Имајќи ја предвид актуелноста и интригантноста на оваа проблематика, следните два броја на нашето меѓународно списание се посветени токму на истражување на развојот и примената на вештачката интелигенција, како и на проблемите и предизвиците со кои е соочена нејзината практична имплементација. Во презентираниите трудови на авторите, предмет на разработка се теми поврзани со: изградба и примена на технологии засновани на вештачката интелигенција; виртуелни агенти и роботи хуманоиди; трансхуманизам и иднината на човештвото; влијанието на вештачката интелигенција врз економијата, маркетингот и човечките ресурси; социо-економски и политички димензии на примената на вештачката интелигенција; етички и правни импликации на вештачката интелигенција; дигитализација и вештачка интелигенција за идната здравствена заштита; примена на вештачката интелигенција во уметноста; ризиците од вештачката интелигенција за безбедноста; вештачка интелигенција и трансформацијата на општеството.

Се надеваме дека презентираниите сознанија и заклучоци на авторите, во голема мера ќе ја доближат оваа проблематика до секој од вас, а воедно ќе претставуваат мотив и инспирација за понатамошни истражувања во оваа област.

Главен и одговорен уредник

доц. д-р Анита Скрческа

Dear readers,

Artificial intelligence, a modern field of computer science, refers to the construction and development of intelligent machines. Artificial intelligence is based on the concept that human intelligence can be automated to the extent that it can be simulated by a machine. The application of technologies based on artificial intelligence involves human-computer interaction by recognizing faces, speech and touch; text analysis and natural language generation; mechanical learning platforms; virtual agents; hardware optimized with artificial intelligence; decision-management; biometrics, as well as the development and application of robotics.

These technologies can boost productivity, increase efficiency, and refine research by introducing creativity and innovation in everyday life, and driving enthusiasm for further advancement of every segment of society. In spite of such views, a number of research studies and authors suggest that the development and application of artificial intelligence can contribute to job losses and full replacement of people. Accordingly, one can argue that artificial intelligence is a topic discussed with great optimism, but at the same time with a certain degree of fear, which stems from the uncertainty about the future of the human kind. Stephen Hawking raised this point when he stated that: "The development of artificial intelligence can be the best or worst thing that will happen to mankind."

With the urgency and intrigue of this issue in mind, the following two issues of our international journal will be dedicated precisely to researching the development and application of artificial intelligence, as well as to the problems and challenges that its practical implementation is facing. The presented works discuss topics related to: development and application of technologies based on artificial intelligence; virtual agents and robots humanoids; transhumanism and the future of mankind; the impact of artificial intelligence on the economy, marketing and human resources; socio-economic and political dimensions of the application of artificial intelligence; ethical and legal implications of artificial intelligence; digitization and artificial intelligence for future health care; application of artificial intelligence in art; the risks of artificial intelligence related to security; artificial intelligence and the transformation of society.

We hope that the presented findings and conclusions will stir up important debates and will also serve as a motivation and inspiration for further research in this area.

Assist. Prof. Anita Skrcheska, PhD, Editor-in-Chief

IDEA Int. J. Sci. Arts	VOL.	NO.	pp.	Skopje
ИДЕЈА Меѓунар. Спис. Наук. Умет.	Изд. 2	Број. 3	стр. 1-176	Скопје 2018

Содржина

ИНФОРМАТИКА

Zoran Gacovski PhD, Stefan Jakimovski

AN ARCHITECTURE FOR FUSION OF MULTIMODAL SENSORY INPUTS IN HUMAN-

COMPUTER INTERACTION.....

9

Anis Sefidanoski PhD, Jovan Karamachoski MSc, Borko Hristov MSc, Tanja Kaurin MSc

AI FOR SEMI-STRUCTURED AND UNSTRUCTURED DATA.....17

Д-р Зоран Крстевски

ARTIFICIAL INTELLIGENCE AND THE FUTURE OF HUMANITY.....23

Le Xuan Anh, Duc Manh Nguyen

MAKING HTML 5 GAME USING GAME ENGINE AND THE APPLICATION OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN MAKING GAME.....29

ЕКОНОМИЈА

Проф. д-р Савица Димитриеска, м-р Тања Ефремова

МАРКЕТЕРИТЕ И AI -МАШИНИТЕ.....37

Проф. д-р Митко Ивановски, Проф д-р Билјана Андреска Богдановска, Проф. д-р Лидија Наумовска

ПОСТИГНУВАЊЕ ДИГИТАЛИЗАЦИЈА И РОБОТИКА ВО КОМПАНИИТЕ И БОЛНИЦИТЕ КАКО РЕЗУЛТАТ НА МЕНАЏМЕНТ НА ЗНАЕЊЕ НА ЧОВЕЧКИТЕ РЕСУРСИ СО ОСВРТ НА БОЛНИЦАТА АЦИБАДЕН СИСТИНА.....45

Prof. Aleksandra Stankovska PhD

ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN FINANCE..... 55

Проф. д-р Зоран Колев

ФИАТ ПАРИ, БЛОКЧЕЈН И КРИПТОВАЛУТИ.....61

Mohamed Hassan

HOW AI IS TRANSFORMING MARKETING.....71

Проф. д-р Викторија Кафениска

ВЕШТАЧКАТА ИНТЕЛИГЕНЦИЈА ЗАКАНА ЗА РАБОТНИТЕ МЕСТА ИЛИ УСЛОВ ЗА УЧЕЊЕ НОВИ ВЕШТИНИ..... 75

Сања Павлова

ПРИМЕНА НА ВЕШТАЧКА ИНТЕЛИГЕНЦИЈА ВО МАРКЕТИНГОТ..... 85

БЕЗБЕДНОСТ

Проф.д-р Елизабета Стамевска, Доц.д-р Васко Стамевски ВЕШТАЧКА ИНТЕЛИГЕНЦИЈА - ПОТРЕБА ИЛИ ЗАКАНА.....	91
Проф. д-р Фердинанд Оцаков, Проф. д-р Андреј Илиев, Проф.д-р Александар Главинев ВЕШТАЧКАТА ИНТЕЛИГЕНЦИЈА И БОРБАТА ПРОТИВ ТЕРОРИЗМОТ- УПОТРЕБАТА НА ДРОНОВИТЕ, АРГУМЕНТИ ЗА И ПРОТИВ.....	97
Лимонка Василева-Гоцевска, Проф. д-р Фердинанд Оцаков ВЕШТАЧКАТА ИНТЕЛИГЕНЦИЈА КАКО ЕФИКАСНА АЛАТКА ЗА ОДБРАНАТА НА НАЦИОНАЛНАТА БЕЗБЕДНОСТ НА ДРЖАВАТА.....	105
М-р Ебру Ибиш КОМПЈУТЕРОТ КАКО СРЕДСТВО ЗА ПЛАНИРАЊЕ НА ТРГОВИЈАТА СО ЛУЃЕ КАКО ОБЛИК НА ОРГАНИЗИРАН КРИМИНАЛ.....	115
Toni Naumovski PhD, Nenad Taneski PhD, Atanas Kozarev PhD ARTIFICIAL INTELLIGENCE: BENEFIT OR RISK.....	121

ПРАВО И ПОЛИТИКА

Prof. Slobodan Shajnoski PhD ARTIFICIAL INTELIGENCE AND LEGAL RESPONSIBILITY.....	125
Проф. д-р Билјана Тодорова УЛОГАТА НА ВЕШТАЧКАТА ИНТЕЛИГЕНЦИЈА ВО ОСТВАРУВАЊЕТО НА СОЦИЈАЛНИТЕ ПРАВА.....	135
Проф. д-р Живко Андревски, Проф. д-р Билјана Тодорова ОПШТЕСТВЕНАТА / ПРАВНАТА ОДГОВОРНОСТ И ВЕШТАЧКАТА ИНТЕЛИГЕНЦИЈА.....	141
Доц. д-р Македонка Радуловиќ ВЕШТАЧКАТА ИНТЕЛИГЕНЦИЈА И СЕМЕЈНИТЕ ФУНКЦИИ И ОДНОСИ.....	147
М-р Виолета Паунковска, М-р Кирју Николоски ВЕШТАЧКАТА ИНТЕЛИГЕНЦИЈА ФАКТОР ЗА РАПИДЕН РАСТ НА НЕВРАБОТЕНОСТА.....	155

АРТ И ДИЗАЈН

Асс. м-р Александра Јовановска, Асс. Елена Макаровска ВЕШТАЧКАТА ИНТЕЛИГЕНЦИЈА ВО ДИЗАЈНОТ НА ПАМЕТНАТА ОБЛЕКА – ПАМЕТНИ ЧОРАПИ.....	163
Ekaterina Namicheva MSc, Prof. Petar Namichev PhD AI AND ITS ROLE IN PRESERVING CULTURAL HERITAGE- TRANSFORMING THE CITY'S URBAN MEMORY.....	169

УЛОГАТА НА ВЕШТАЧКАТА ИНТЕЛИГЕНЦИЈА ВО ОСТВАРУВАЊЕТО НА СОЦИЈАЛНИТЕ ПРАВА

UDC: 004.89:364

Прегледен труд

Проф. д-р Билјана Тодорова

Европски универзитет – Република Македонија, Скопје

Апстракт

Познато е дека социјалните права своја основа имаат и во акти и документи од меѓународен карактер (декларации, пактови, конвенции) и од домашен (на конкретната држава) карактер (устав, закони, програми и слично).

За остварување на одделните социјални права (како што се социјална сигурност и заштита, здравствено осигурување и здравствена заштита, пензиско и инвалидско осигурување, посебни социјални права) практично се изградува систем низ кој се идентификуваат и се остваруваат тие права (со правна регулатива, со утврдени принципи, овластени и задолжени институции и субјекти, процедури и постапки).

Вештачката интелигенција како широка концепција и практична дејност има и може да има важна улога во обликувањето и функционирањето на овие системи заради остварување на социјалните права.

Во трудот се прави основен преглед на димензиите и компонентите на улогата на вештачката интелигенција во остварувањето на социјалните права.

Клучни зборови: *социјални права, обликување системи, интелигенција, вештачка интелигенција, корисници на социјални права*

THE ROLE OF ARTIFICIAL INTELEGENCE IN THE REALIZATION OF THE SOCIAL RIGHTS

Abstract

It is known that social rights have their own foundations in acts and documents of international character (declarations, pacts, conventions) and from a domestic (of the specific state) character (constitution, laws, programs, etc.).

For the realization of individual social rights (such as social security and protection, health insurance and health care, pension, special social rights), a system is practically built up through which they are identified and

exercised (with legal regulation, with established principles, authorized institutions and entities, as well as procedures).

Artificial intelligence as a broad concept and practical activity has and can play an important role in shaping and functioning of these systems for the purpose of realizing social rights.

This paper provides a basic overview of the dimensions and components of the role of artificial intelligence in the exercise of social rights.

Key words: *social rights, shaping systems, intelligence, artificial intelligence, social rights beneficiaries*

Определување на основните категории

а) Поим за вештачка интелигенција

Вештачката интелигенција е гранка на компјутерските науки која се занимава со проучување и обликување на компјутерски системи кои покажуваат / пројавуваат некој облик на интелигенција¹.

Интелигентното однесување, во основа, содржи:

- разбирање и учење врз основа на искуство;
- разбирање на двосмислени и контрадикторни пораки;
- брзо и лесно приспособување на нови ситуации;
- употреба на разумот во решавањето на проблемите и ефикасно управување;
- совладување и надминување на збунувачки ситуации;
- разбирање и изведување заклучоци на обичен, разбирлив начин;
- примена на знаење во искористувањето на средината;
- стекнување и примање знаења;
- размислување и резонирање;
- препознавање на релативната важност на различни елементи во некоја ситуација.

Во разбирањето на вештачката интелигенција неопходно е да се прифатат два факта:

- вештачката интелигенција се занимава со процесот на мислење; и
- вештачката интелигенција претпоставува дека тој процес се одвива преку компјутерите.

б) Поим за социјално право

Социјалното право е збир од правни правила со кои се регулира широко подрачје кое ја опфаќа социјалната сигурност на луѓето. Во прашење е право кое на физичкото лице како носител на правото му овозможува од надлежен орган да бара одредени социјални давања со кои би ја осигурал својата социјална сигурност².

Во правната теорија социјалното право се дефинира во објективна и во субјективна смисла.

¹ Vestacka inteligencija – savremeni pristup, zbornik radova, Univerzitetu u Novom Sadu, Republika Srbija, 2007 godina

² Закон за социјална заштита на Република Македонија, пречистен текст

Во објективна смисла се означува како збир од правни правила и норми со кои се регулира социјалното осигурување на луѓето.

Во субјективна смисла социјалното право се разгледува низ овластувањето на физичкото лице од надлежен орган да бара да му пружи одредени социјални давања, за да го отстрани или да го ублажи социјалниот случај, односно да ја задоволи состојбата на социјална потреба.

Социјалното право ги има следниве белези:

1. да е врзано за личноста и е непреносливо;
2. дека нема дефинитивен карактер и дека трае додека постои состојбата на социјална потреба која го овозможило тоа право;
3. дека има задача да создаде и одржи услови на живот и напредување во животот на оние лица кои се наоѓаат во ситуација на социјална потреба;
4. за свој објект има мешани давања од социјална природа (на пример, болнички услуги и давања).

Со Уставот на РМ од 1991 година се определени и социјалните права при што тие најдиректно се содржат и се препознаваат во следниве членови³

Член 34:

Граѓаните имаат право на социјална сигурност и социјално осигурување утврдени со закон и со колективен договор.

Член 35:

Републиката се грижи за социјалната заштита и социјалната сигурност на граѓаните согласно со начелото на социјална праведност.

Републиката им гарантира на немоќните и на неспособните за работа граѓани право на помош.

Републиката им обезбедува посебна заштита на инвалидните лица и услови за нивно вклучување во општествениот живот.

Член 36:

Републиката им гарантира посебни социјална права на борците од Антифашистичката војна и од националноослободителните војни на Македонија, на воените инвалиди, на прогонуваните и затвораните за идеите на самобитноста на македонскиот народ и неговата државност, како и на членовите на нивните семејства кои немаат можности за материјална и социјална егзистенција. Посебните права се уредуваат со закон.

Член 37:

Заради остварување на своите економски и социјални права, граѓаните имаат право да основаат синдикати. Синдикатите можат да основаат свои сојузи и да членуваат во меѓународни синдикални организации.

Со закон може да се ограничат условите за остварување на правото на синдикално организирање во вооружените сили, полицијата и органите на управата. Член 39:

³ Устав на Република Македонија од 1991 година, со амандмани

На секој граѓанин му се гарантира правото на здравствена заштита.

Граѓанинот има право и должност да го чува и унапредува сопственото здравје и здравјето на другите.

Член 41:

Право на човекот е слободно да одлучува за создавање на деца.

Републиката, заради усогласен економски и социјален развој, води хумана популациона политика.

Член 42:

Републиката посебно ги заштитува мајчинството, децата и малолетните лица.

Лице помладо од 15 години живот не може да биде вработено.

Малолетните лица и мајките имаат право на посебна заштита при работа.

Малолетните лица не смеат да бидат вработувани на работни места што се штетни за нивното здравје и моралот.

Член 43:

Секој човек има право на здрава животна средина.

Секој е должен да ја унапредува и штити животната средина и природата.

Републиката обезбедува услови за остварување на правото на граѓаните на здрава животна средина.

Значи, Уставот на Република Македонија ги утврдува следните социјална права⁴:

- право на социјална сигурност;
- право на социјално осигурување;
- право на социјална заштита;
- право на помош на социјална заштита;
- право на помош и посебна заштита, посебни социјални права;
- право на здравствена заштита;
- право на слободно одлучување за раѓање деца; и
- право на здрава животна средина.

Карактерот на економските и социјалните права – економските и социјалните слободи и права го изразуваат економскиот и социјалниот статус на човекот во одредено општество. Преку нив се изразува економскиот и социјалниот систем на одредена земја⁵.

Економските слободи и права на граѓанинот се основа за изградба на економскиот систем на одредена земја. Преку нив се согледува карактерот на економските односи во одредена земја, па дури и тогаш кога уставните тестови не содржат посебни одредби за тие односи. Притоа, клучна улога во изразувањето на економските односи имаат правото на сопственост и сопственичките облици.

Социјалните слободи и права на граѓанинот се показ за социјалните функции на државата, односно основа за појавата и развојот на социјалната држава како нова категорија. Со помош на овие права, државата ги амортизира социјалните и класните разлики во општеството, како и стихийно дејство

⁴ Шкариќ, Светомир – Силјановска, Давкова, Гордана: Уставно право, Универзитет Св. Кирил и Методиј, Правен факултет Јустинијан Први, Скопје, 2007 година
⁵ Бајалчиев, Димитар: Вовед во правото – право, книга втора, издавач Македонска ризница, Скопје, 1999 година
138

на пазарното стопанство. Во таков контекст, социјалните слободи и права се јавуваат како израз на социјалната правда дефинирана од државниот империум.

Однос меѓу вештачката интелигенција и социјалните права

Голема целина во сферата на социјалните права претставуваат мерките на социјална заштита.

Вештачката интелигенција може да најде место во дефинирањето на системот на социјална заштита, а посебно во утврдувањето на условите за користење социјална заштита и во примената на критериумите и нивното исполнување од страна на корисниците на социјалната заштита⁶.

Во делот на пензиското и инвалидското осигурување, преку вештачката интелигенција би се утврдувале условите за старосна, инвалидска и семејна пензија, нивните износи, усогласувања и сооднос со други параметри во општеството⁷.

И во областа на здравственото осигурување има широк простор за улогата на вештачката интелигенција, и тоа во прецизирање на начелата на здравствена заштита и во воспоставувањето на здравствениот систем, во определувањето на примарната, секундарната и терцијарната здравствена заштита, во воспоставувањето на мрежата на здравствени установи и во дефинирањето на најбитните организациски форми и нивните белези⁸.

Таксативно гледано, вештачката интелигенција ги има следниве потфункции во остарувањето на социјалните права:

Прво, да ги идентификува социјалните права и нивната содржина во дадена земја / држава.

Второ, да ги идентификува и класификува корисниците на социјалните права.

Трето, да ги определи елементите и димензиите на одделните социјални права.

Четврто, да ги одржува податоците за обемот, траењето и конкретните содржини / активности)

Петто, да ги навестува и проектира промените во користењето на социјалните права.

Шесто, да го известува системот на социјалните права за чекорите што треба да ги преземе. Седмо,

да ги известува корисниците на социјалните права за дејствијата што треба да ги преземаат актуелно и долгорочно.

Во конкретни услови, како што може и фактографски да се потврди роботите вршат и конкретни социјални функции – помош на стари лица, на лица во исхрана, нега, одржување, па и во практикување мерки на здравствена заштита (давање лекови, реализација на операции).

⁶ www.medium.com/@amnestyusa/artificial-intelligence-and-human-rights-why-does-it-matter-63f3cb9e2663

⁷ Закон за пензиско и инвалидско на Република Македонија, пречистен текст

⁸ Закон за здравствено осигурување на Република Македонија, пречистен текст, Службен весник бр. 65/2012, 16/2013, 91/2013

Заклучок

Односот меѓу вештачката интелигенција и социјалното право може да се проучува на две нивоа.

Прво, како наставно–научни дисциплини каде што вештачката интелигенција се смета како гранка на компјутерските науки и која обликува системи кои покажуваат интелигенција и социјалното право како правна гранка при што се анализираат правните правила со кои се регулираат социјалните прашања во општеството.

Второ, односот меѓу двете целини во практичниот живот како појавени резултати на вештачката интелигенција (како што се роботите, на пример) и остварувањето на социјалните права на поединците.

Вештачката интелигенција може да најде место во дефинирањето на системот на социјална заштита, а посебно во утврдувањето на условите за користење социјална заштита и во примената на критериумите и нивното исполнување од страна на корисниците на социјалната заштита.

Во делот на пензиското и инвалидското осигурување, преку вештачката интелигенција би се утврдиле условите за старосна, инвалидска и семејна пензија, нивните износи, усогласувања и сооднос со други параметри во општеството.

И во областа на здравственото осигурување има широк простор за улогата на вештачката интелигенција, и тоа во прецизирање на начелата на здравствената заштита и во воспоставувањето на здравствениот систем, во определувањето на примарната, секундарната и терцијалната здравствена заштита, во воспоставувањето на мрежата на здравствени установи и во дефинирањето на најбитните организациски форми и нивните белези.

Литература

Бајалчиев, Димитар: Вовед во правото – право, книга втора, издавач Македонска ризница, Скопје, 1999 година

Vestacka inteligencija – savremeni pristup, zbornik radova, Univerzitetu u Novom Sadu, Republika Srbija, 2007 godina

Закон за здравствена заштита на Република Македонија, редакциски пречистен текст, www.pravo.gov.mk Закон за здравствено осигурување на Република Македонија, пречистен текст, Службен весник бр. 65/2012, 16/2013, 91/2013

Закон за пензиско и инвалидско на Република Македонија, пречистен текст.

Закон за социјална заштита на Република Македонија, пречистен текст.

Закон за материјално обезбедување на учесниците во народноослободителната војна на Република Македонија, Службен весник 21/96

Закон за заштита на децата, консолидиран текст www.pravo.gov.mk

Устав на Република Македонија од 1991 година, со амандмани

Шкарик, Светомир – Силјановска, Давкова, Гордана: Уставно право, Универзитет Св. Кирил и Методиј, Правен факултет Јустинијан Први, Скопје, 2007 година

www.medium.com/@amnestyusa/artificial-intelligence-and-human-rights-why-does-it-matter-63f3cb9e2663

